

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF LEASING IN UKRAINE

Круценко А.В.

магістрант,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

У статті висвітлено поняття лізингу, досліджено сучасний стан ринку фінансового лізингу в Україні. Розглянуто основні проблеми розвитку фінансового лізингу. Виявлено недоліки та визначено об'єктивні переваги фінансового лізингу. Описано перспективи розвитку лізингу в Україні.

Ключові слова: фінансовий лізинг, фінансові компанії, лізингодавці.

В статье освещено понятие лизинга, исследовано современное состояние рынка финансового лизинга в Украине. Рассмотрены основные проблемы развития финансового лизинга. Выявлены недостатки и определены объективные преимущества финансового лизинга. Описаны перспективы развития лизинга в Украине.

Ключевые слова: финансовый лизинг, финансовые компании, лизингодатели.

The article focuses on the concept of leasing, the current state of the financial leasing market in Ukraine is investigated. The main problems of development of financial leasing are considered. The defects were identified and the objective advantages of financial leasing were determined. The prospects of leasing development in Ukraine are described.

Keywords: financial leasing, financial companies, lessors.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Оскільки лізинг є альтернативою кредитуванню банків та дієвим інструментом процесу ефективного оновлення основних засобів і технологій підприємств усіх напрямів економічно-господарської діяльності, актуальність теми не викликає сумнівів.

Упродовж останніх років ринок лізингу набуває все більшої популярності серед українських підприємців, що підтверджується швидкими темпами його зростання. Для ефективного функціонування ринку лізингу в нашій країні необхідно проаналізувати ситуацію, що нині склалася, визначити проблеми, які характерні для ринку лізингу та запропонувати можливі заходи щодо їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Питання розвитку ринку лізингових послуг досліджено у працях багатьох сучасних науковців, серед яких: О.В. Борисюк, О.А. Горбатенко, О.В. Гудима, Н.І. Копняк, А.М. Мороз, Б.В. Наконечний, Н.С. Танклевська, Н.М. Франчук та ін. Проте певні питання, пов'язані з особливостями ринку лізингових послуг, потребують постійного моніторингу.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є визначення переваг та недоліків лізингу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Лізинг – це доволі складне і багатогранне економічне явище, яке поєднує у собі операції купівлі-продажу, оренди, кредитування та інвестування фінансової та підприємницької діяльності.

Придбання в лізинг – це швидка і проста можливість підприємства оновити застарілу матеріально-технічну базу та, як наслідок, можливість відновити або збільшити потенціал господарства та поліпшити якість сільськогосподарської продукції відповідно до вимог сьогодення. Лізинг примирює протиріччя між підприємством, у якого немає коштів на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази, і банку, який неохоче надає цьому підприємству кредит, оскільки не має достатніх гарантій повернення інвестованих коштів.

Лізинг вважається новим видом фінансування, адже цьому сприяють: загострення конкуренції, що потребує оптимізації інвестицій, які дають можливість суттєво розширити ринок збуту за рахунок залучення в господарський обіг малих і середніх фірм; зменшення обсягу ліквідних засобів у зв'язку з труднощами, що постійно виникають на грошовому ринку; підтримка розвитку лізингових операцій із боку державних органів влади і фінансових ділових кіл у цілому, що стимулює зростання інвестиційної діяльності [1].

З економічного погляду операція лізингу багато в чому схожа з довгостроковим кредитуванням на закупівлю устаткування й інших видів основних виробничих фондів.

Усі лізингові операції діляться на дві основні групи: оперативний і фінансовий лізинг. До першого виду лізингу відносять ту обставину, що термін оренди не повинен передбачати повної окупності. Орендодавець не покриває витрати за рахунок платежів орендного характеру одного орендаря. Фінансовий лізинг виступає операцією, яка має повну окупність. Платежі орендного призначення відшкодовують витрати і забезпечують прибуток фіксованого виду для лізингодавця [2, с. 59].

Важливо підкреслити, що для фінансового лізингу (на відміну від інших його форм) характерно те, що термін оренди, як правило, дуже близький до терміну служби устаткування.

Лізингова операція вигідна всім учасникам: одна сторона отримує грошові кошти, які виплачуються поетапно, та потрібне устаткування, інша сторона – гарантію повернення кредиту, оскільки об'єкт лізингу є власністю лізингодавця чи банку, що фінансує лізингову операцію, до надходження останнього платежу.

Лізинг може дати потужний поштовх процесам приватизації, конверсії, оновлення матеріально-технічної бази підприємств, оптимізувати використання наявного машинного тракторного парку і на вигідних умовах отримати найсучасніше вітчизняне та зарубіжне устаткування.

Треба відзначити, що в економіці багатьох країн лізинг посідає важливе місце й є ознакою їхнього прогресивного розвитку. Так, наприклад, у США лізинг є найбільшим джерелом зовнішнього фінансування, за допомогою якого придбаваються близько 50% техніки [3]. У Чехії, Естонії, Угорщині оновлення основних фондів підприємства на 30–40% відбувається за рахунок лізингу [3].

Сьогодні загальний річний обсяг лізингових угод у світі становить приблизно 512 млрд. дол. США [3].

Практичним досвідом для України є розвиток лізингу в східноєвропейських країнах, таких як Польща, Росія, Білорусь, що мають із нами спільні риси. Як свідчить зарубіжний досвід, найпривабливішим майном у сфері лізингу є автотранспорт, машини, обладнання, на які припадає 85% усіх лізингових операцій [3].

Розглядаючи ринок лізингових операцій в Україні, слід зазначити, що за галузевим розподілом переважають угоди в сфері транспорту (60,67%), сільського господарства (12,85%), будівництва (8,99%). Відповідно, найбільшим попитом серед предметів лізингу користуються транспорт (56,22%), а також сільськогосподарська (14,77%) і комп'ютерна (5,29%) техніка [3].

Лізинг як інструмент запровадження інновацій має низку переваг та недоліків, поряд

з іншими специфічними формами кредитування, якими не слід нехтувати.

Серед переваг лізингу можна навести:

- використання нових технологій без великих капіталовкладень;
- відсутність застави та поручителів;
- на об'єкт лізингу не накладається податковий арешт;
- сервісне обслуговування об'єктів відноситься на витрати;
- можливість отримати транспорт (техніку, обладнання) в користування без значного відволікання грошових коштів з обігу;
- вимоги до лізингоотримувача не такі суворі, як до позичальника;
- об'єкт лізингу ставиться на баланс лізингоодержувача та на нього нараховується амортизація;
- дає можливість випробувати машини, а потім закупити;
- обладнання сезонного характеру дає можливість використовувати під час фактичної експлуатації;
- лізингові платежі відносяться на собівартість продукції в повному обсязі, що знижує податок на прибуток;
- посилює конкуренцію між банками та лізинговими компаніями, знижує вплив на позичковий відсоток.

Окрім того, можна відокремити податкові переваги лізингу для підприємств:

- а) винагорода за лізингом не обкладається ПДВ;
- б) амортизаційні відрахування від балансової вартості предмета лізингу зменшують базу оподаткування;
- в) у момент передачі об'єкту лізингу лізингоодержувачу виникає податковий кредит із ПДВ на всю суму лізингу;
- г) 50% палива відносяться на валові витрати;
- д) 100% комісії лізингодавця відносяться на валові витрати.

Отже, переваги лізингу, на нашу думку, стають очевидними. Створивши ефективну діючу лізингову систему в Україні, можна використовувати з найбільшою вигодою наявний потенціал основних фондів і гарантувати придбання та використання підприємствами найсучаснішого обладнання з мінімальними інвестиційними витратами.

Але маючи незаперечні переваги, фінансовий лізинг не позбавлений і певних недоліків порівняно з банківським кредитуванням, до яких слід віднести такі:

- значний обсяг авансового внеску. Як правило, обов'язковою умовою договору лізингу є авансовий внесок у розмірі не менше 30% від загальної вартості обладнання. Розмір лізингових платежів зазвичай вищий, аніж процентна ставка за кредитами;
- тривалий час до одержання обладнання. Основна складність процедури лізингу полягає

в організаційному плані, оскільки в угоді приймає участь велика кількість контрагентів. Це збільшує термін придбання обладнання;

- на підготовку фінансової лізингової угоди може знадобитися більше часу, ніж на підготовку контракту на купівлю; вищими можуть бути й адміністративні витрати, тому вважають, що ціна лізингу може бути нижчою або дорівнювати ціні позики тільки за наявності певних податкових пільг;

- процедура укладення договору лізингу потребує стати на облік у Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг, що особливо складно для підприємств, які насамперед виготовляють основні фонди для власних потреб та не передбачають, що в подальшому вони будуть передані у фінансову оренду;

- науково-технічний прогрес робить об'єкт лізингу застарілим, під час фінансового лізингу орендні платежі не припиняють до завершення угоди;

- лізингові операції є досить ризиковою справою і мають специфічні ризики: фінансові; несплати лізингових платежів; проектні; майнові, пов'язані з утратою, пошкодженням предмету лізингу; неповернення предмета лізингу.

Треба зазначити, що, незважаючи на всі недоліки, які притаманні лізингу, українські підприємства все більше користуються ним. Так, за даними Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», протягом трьох кварталів 2017 р. обсяг нового бізнесу лізингових компаній – учасниць Асоціації становив майже 6,89 млрд. грн. (сукупна вартість предметів лізингу). Це на 103% перевищує аналогічні показники 2016 р. За дев'ять місяців 2017 р. сукупний портфель лізингових компаній, які входять до Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», виріс майже на 5% (+474 млн. грн.) і станом на 30 вересня 2017 р. становив 10,614 млрд. грн. [4].

Збільшення обсягів фінансування предметів лізингу відбувається як за рахунок активізації роботи з клієнтами, які раніше мали досвід роботи з лізинговими компаніями, так і за рахунок налагодження співпраці з представниками малого і середнього бізнесу, реалізації різних роз'яснювальних програм. Малий та середній бізнес починає більше розуміти переваги різних небанківських способів фінансування, тоді як банківський ринок залишається зарегульованим, дуже часто банківські кредити є недоступними для малого та середнього бізнесу. Як відзначає генеральний директор Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» М. Масіч, «ми бачимо, що лізинговий ринок не тільки повністю відновився, а й набирає значних обертів. Портфель лізингових компаній зараз зростає швидше, ніж ВВП країни. Цей сегмент розвивається темпами, набагато більшими, ніж банківське кредитування, яке, умовно кажучи, все ще топчеться на місці» [4].

Проте в Україні лізингові компанії зіштовхуються зі специфічними проблемами, серед яких:

- різке зростання простроченої заборгованості;
- закритість доступу до відносно дешевих фінансових ресурсів через заборону кредитування в іноземній валюті;
- необхідність зміни та реструктуризації графіків платежів для надійних клієнтів;
- дострокове закриття угод;
- необхідність вилучення предметів лізингу у недобросовісних клієнтів;
- активізація шахрайства;
- відмова страхових компаній у виплаті відшкодування;
- тиск із боку кредиторів.

Також основними перешкодами в розвитку ефективного ринку лізингових послуг є нестача довгострокових коштів лізингодавців та низька платоспроможність більшості потенційних лізингоотримувачів. Саме це значно підвищує ризикованість лізингових відносин.

На законодавчому рівні також є прогалини. Як зазначає народний депутат України М. Довбенко, «на жаль, у нашому законодавстві все ще є «тромби» та «атавізми», які заважають пустити в нашу економіку «нову кров» – небанківське фінансування. Наприклад, є дуже важливий законопроект «Про фінансовий лізинг». Він дасть змогу створити необхідні умови для залучення додаткових інвестицій в економіку. Але його не прийнято, і це дуже гальмує розвиток ринку. Другий приклад: є багато програм уряду щодо підтримки фінансування малого та середнього бізнесу, щодо підтримки агросектору тощо. І жодна з програм не передбачає стимулювання використання фінансового лізингу саме для оновлення виробничих потужностей підприємств» [4].

І. Вишневецький, експерт Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору», прогнозує: «Якщо профільний закон «Про фінансовий лізинг» приймуть, темпи розвитку ринку в 2018–2020 рр. ще більше прискоряться. Якщо уряд запровадить спеціальні програми стимулювання використання лізингу малим та середнім бізнесом, то ринок може взагалі зрости в три-чотири рази. Це може бути податкове стимулювання, різні компенсаційні механізми та програми здешевлення вартості обладнання, яке передається у лізинг» [4].

Отже, для забезпечення подальших перспектив розвитку лізингових відносин в Україні в умовах кризи потрібно активізувати державне регулювання і підтримку лізингу. Пріоритетним завданням є створення такої системи, яка була б здатна забезпечити ефективність та гнучкість виробництва до різноманітних потреб постачальників і споживачів.

Велике значення для подальшої активізації ринку лізингових послуг має:

- формування сприятливої нормативно-законодавчої бази;

- створення державних програм стимулювання лізингу;
- зниження вартості лізингових послуг до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;
- підвищення платоспроможності споживачів лізингових послуг;
- розвиток інфраструктури ринку лізингу;
- розвиток системи гарантій і страхування предметів лізингу;
- розроблення комплексу заходів для збільшення іноземних інвестицій під програми лізингу;
- підвищення рівня кваліфікації персоналу та обізнаності з питань лізингу серед громадян та представників малого та середнього бізнесу [5, с. 208].

Розвитку ринку лізингових послуг в Україні сприятиме створення сучасного мобільного законодавства, яке, на нашу думку, можливо реалізувати за допомогою концепції заходів для збільшення іноземного інвестування у програми лізингу, можливості надання довгострокових кредитів банками, забезпечення відкритості ринку лізингу для збільшення обізнаності фізичних і юридичних осіб у цій сфері, що також сприяло б збільшенню кваліфікованих працівників із питань лізингу, створенню умов для добросовісної конкуренції на ринку лізингу та підвищення ділової активності учасників лізингових відносин.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Дослідивши сучасні аспекти надання лізингових послуг в Україні, можна зробити висновок, що лізинг є одним із найбільш ефективних фінансових інструментів, що надає реальну можливість підприємствам оновлювати свої основні фонди, підвищувати конкурентоспроможність продукції, що випускається, знижувати податкові й операційні витрати.

Враховуючи наявні переваги і недоліки лізингових операцій, треба відзначити, що позитивних моментів, притаманних лізингу, набагато більше і за державної підтримки лізингові послуги стануть ще привабливішими. В умовах економічної нестабільності в Україні, коли значно знизилася фінансування капітальних вкладень в оновлення основних засобів у зв'язку з недостатністю прибутку підприємств і значним зменшенням виробництва, цей метод фінансування інвестицій є найбільш доцільним і може сприяти збереженню ліквідності більшості підприємств.

Таким чином, лізинг в умовах браку власних фінансових ресурсів і обмеженому доступу до кредитних ресурсів є однією з ефективних форм фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. За правильного й обґрунтованого підходу до застосування даного методу фінансування підприємства матимуть змогу використовувати модернізовану техніку та обладнання, що сприятиме їх інноваційному розвитку в перспективі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гаврилова Н.В. Лізинг як спосіб фінансування інвестиційної діяльності. Науковий огляд. URL: <http://intkonf.org/gavrilova-nv-lizing-yak-sposib-finansuvannya-investitsiynoyi-diyalnosti/>.
2. Танклевська Н.С. Проблеми розвитку лізингу в регіональних АПК. Економіка АПК. 2007. № 3. С. 58–61.
3. Матеріали офіційного сайту Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців». URL: http://www.uul.com.ua/stat/leasing_market.
4. В 2017 році обсяг угод українських лізингових компаній збільшиться майже вдвоє // Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців». URL: http://www.uul.com.ua/press/leasnews/item_1096/.
5. Бутар Г.М. Розвиток ринку фінансового лізингу в Україні. Наукові праці МАУП. 2013. Вип. 1(36). С. 207–210.